



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 50. An, ut aliquis licitè operetur secundùm aliquam opinionem probabilem, necesse sit hanc opinionem directam elicere, vel actu habere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

falsam, si simul sciam ab aliis adhuc reputari tantamquam probabilem, potero secundum eam operari, ita *Auctor Synopsis* n. 119. R. n. seq., hoc ipso enim, quod de fallitate opinionis sum certus, elisa est apud me probabilitas illius, non item, si tantum opiner esse falsam.

385 *Inst.* 4. Qui etiam opinative iudicat sententiam aliquam esse falsam, ille iudicat motivum illius esse falsum & fallax, ergo non potest iudicare motivum illius esse solidum & grave, ergo nec iudicare potest esse probabile. *Conf.* Quia ratio illa non potest respectu mei esse solida & firma, de qua verisimilius mihi est, quod sit falsa & fallax, ergo, ita *Gonz.* d. 1. n. 14. R. Dist. ant. ille iudicat hoc certo, n. ille iudicat hoc probabiliter, c. antec., & idem dico ad primam seq., n. autem absolute secundam, quamvis enim sibi videatur falsum & fallax, non solidum & non grave, tamen scit aliis videri aliter, quorum auctoritas, uti & probabilitas motivi, non eliditur per hoc incertum iudicium vel motivum ipsius, uti supponimus, ergo. *Ad Conf.* n. ant., quod ex dictis patet esse falsum.

386 *Obi.* 3. Si in agendo possim sequi opinionem alienam, ergo etiam in loquendo, ergo potero dicere, quod puto esse falsum, si sciam alios putare esse verum, ita *Eliz.* R. n. seq., quia mendacium est loqui contra mentem suam, dum enim loquor, profiteor me interne habere mentem illam, ergo si non habeam, mentior: nihil simile est in operante secundum opinionem alienam, nam non dicit objectum secundum rationes directas esse verum, sed tantum dicit esse licitum secundum rationes reflexas, quas habet, & propter quas operatur secundum eam opinionem, quam absolute censet probabilem.

387 Q. 50. An, ut aliquis licite operetur secundum aliquam

aliquam opinionem probabilem, necesse fit hanc opinionem directam elicere vel actu habere, v. g. an ad hoc, ut me licite resolvam ad pingendum die festo, necesse fit me judicare, quod pingere non sit servile, an verò è contrà satis fit, quod sciam & tantum reflexè judicem, probabile esse, quod pingere die festo non sit servile. *R.* sufficere iudicium reflexum de probabilitate iudicii directi, si eliceretur, ita docent plurimi cum *Carden.* in 1. crisi d. 15. à n. 247. *Teril.* in Reg. q. 1. n. 11. q. 2. n. 19. q. 52. assert. 4. Hinc *Moya* in app. ad tr. de op. prob. q. 7. n. 38. 39. testatur communem probabilistis: *Fagn. & Gonz.* d. 9. n. 2. dicunt esse ita communem inter Auctores benignos, ut in ea conveniant Theologi hujus temporis ferè omnes: est autem contra *Ess.* in app. a. 140. *Gonz.* d. 2. §. 2 & seqq. d. 7. n. 47. d. 8. n. 14. d. 11. à n. 1. iterumque à n. 34. *Ratio* nostra est, quia habito iudicio certo de probabilitate practica alicujus opinionis, prudenter operor secundum illam, esse enim practicè probabile & esse licitum hic idem sunt, atqui possum habere iudicium certum de probabilitate practica alicujus opinionis, quamvis ei non assentiar, ut ostensum est à n. 237. & 375., ergo. Rationem à priori suggerit ipsemet *Ess.* a. 137. his verbis, *quia motivum intellectus ad opinandum est idem & cognoscitur aequaliter, dum sumus in actu primo opinandi & cum jam opinamur de facto, opinamur enim ex eodem motivo, quo constituimur potentes opinari, nec cognoscimus illud magis, dum opinamur actu, quam jam præcognosceretur ab opinaturis: infero, ergo sive eliciam actum opinionis sive non, idem æquivalenter est ex parte intellectus: infert *Ess.* ibidem, necesse igitur est, ut discrimen inter opinandum & opinantem revocetur, tanquam ad primam radicem, ad actum voluntatis, quo præ-*

eligitur, præamatur ac imperatur opinio, in quam erumpimus de facto: hoc autem semper est in libertate voluntatis, ergo siue actu eliciam opinionem siue non, planè nihil ad rem facit. *Conf.* nam ut operer secundùm sententiam, quam certò scio esse probabiliorem aut certam, non est opus hoc ipsum iudicium probabilius aut certum actu elicere, sed satis est me iudicare reflexè, quòd sententia, secundùm quam volo operari, sit probabilior aut certa, uti nemo videtur negare posse, ergo similiter ut operer secundùm sententiam, quam certò scio esse probabilem; hac enim probabilitate supposità superveniunt pro formando ultimo iudicio pratico rationes reflexæ, quas dedimus n. 312.

388 *Obji. 1. S. August. contra Academ. l. 2. c. 11.* clarè contradicit, his verbis, *Id probabile vel verisimile Academici vocant, quod nos ad agendum siue assensione potest invitare, siue assensione autem dico, ut quod agimus, non opinemur verum esse, aut nos id scire arbitremur, operemur tamen.* R. Academici dicebant non esse opus ullum iudicium formare, sed satis esse hoc agere, ad quod agendum invitarent sensus vel objecta menti proposita, & hos confutat *S. Aug.*, quia sic liceret omnia scelera, cum ad ea nos invitent sensus & delectatio menti objecta: nos ad prudenter agendum prærequirimus iudicium certum de probabilitate opinionis, & præterea ultimum iudicium practicum absolute enuncians hoc vel illud esse licitum.

389 *Inst.* Non assentiri illi, quod sequor, est non probare illud, quod sequor, sicuti assentiri est illud probare seu approbare, atqui *S. Aug.* de util. credendi c. 11. vult probari hoc, quod quis sequitur, ait enim, *quomodo est illud, quod sequuntur, si non probant, probabile?* ita *Gonz.* R. 1. Ergo nec possum sequi illud,

illud, quod scio esse probabilius vel certum, nisi actu positivè assentiar. *R. 2. S. Aug.* agit contra Academicos, qui de nullo ferre volebant iudicium, & rectè ostendit debere illos saltem iudicare id esse probabile, secundùm quod agunt, quod iudicium etiam nos requirimus.

Obji. 2. S. Th. Sæpe dicit ad licitè operandum **390** requiri, ut priùs diligenter inquiratur veritas, secundùm quam determinare possim, an aliquid sit licitum necne, hoc autem non est verum in sententia benigna, nam in hac satis erit scire, aliquid esse probabile, sive cognoscat veritatem eique assentiat, sive non, ita *Gonz. c. I. R. n. subf.*, diximus enim n. 281. inquirendum esse in veritatem, & consideranda utrimque motiva, alioquin non poterit certò iudicari de probabilitate alicujus opinionis, nam si ex una parte agnoscat certò veritas, vel per motivum certum pro hac parte, vel per defectum omnis gravis motivi ex altera, nulla poterit asseri probabilitas, cùm hæc elidatur per motivum certum oppositum, & pro se requirat grave motivum.

Obji. 3. Operans cum dubio positivo, peccat, sed **391** talis operatur cum dubio positivo, suspendit enim utrumque iudicium directum propter rationes dubias, ergo peccat. *R.* Operans cum dubio positivo & dum operatur, in illo sistens, peccat, c, operans cum dubio positivo inspectis motivis directis, attamen formans sibi iudicium certum inspectis motivis reflexis, n, quamvis enim suspendat omne iudicium directum, tamen iudicat utrumque fore probabile, si eliceretur, & exinde format sibi iudicium ultimum, quòd secundum hanc vel illam partem licitè operetur.

Inst. Si ipsemet non eliciat assensum, tum non **392** sequitur opinionem suam, sed alienam, Deus autem

dedit cuius suum intellectum, quem sequatur.
Conf Nam opinio dicitur probabilis respectu intellectus, ergo non est probabilis respectu illius intellectus, qui eam non habet, cum respectu illius nequidem sit opinio, cum omnis opinio sit assensus, ita

Ess R. Etiam si sequar opinionem alienam, adhuc sequor meum intellectum, quia per hunc judico opinionem alienam esse probabilem, & secundum hanc mihi formo conscientiam practicam, iudicans me licite operari secundum opinionem illam probabilem. *Ad conf.* dist. conseq., ergo non est probabilis respectu illius intellectus, qui eam non habet, nequidem objective aut æquivalenter, c, qui eam non habet elicitive & formaliter, habet tamen objective aut æquivalenter, n. conseq., hoc ipso autem habet objective, quod de illa velut objecto iudicet esse certo probabilem, & per hoc habet æquivalenter, quod agnoscat grave eius motivum, propter quod etiam elicere posset assensum, recte enim docet *Teril.* in Reg. q. 51. à n. 7. æquivalenter haberi determinationem intellectus, si adsint utrimque motiva sufficientia pro formandis iudiciis directis.

394 *Obj.* 4. Dictamen practicum de honestate actionis, non attingit honestatem formalem actionis, ergo attingit solam honestatem objectivam, ergo debet adesse iudicium de eo, quod à parte rei est honestum & verum. *Antec. prob.*, honestas formalis explicari debet per conformitatem, quam habet cum dictamine practico, ergo si dictamen practicum vicissim attingat honestatem formalem, fiet circulus, ita *Estrix* in Logistica pag. 13. R. n. ant., nam dictamen practicum attingit actionem ut conformandam legi saltem permittenti, & honestas formalis est conformitas actionis cum lege saltem permittente, per dictamen practicum proposita, in qua explanatione

tionelicet mutua fiat mentio dictaminis practici & honestatis formalis, tamen non est circulus vitiosus, sed relativum unum aliunde cognitum explicatur per ordinem ad suum correlativum, qui ordo pertinet ad eorum essentiam, sicuti causa explicatur per ordinem ad effectum, & effectus per ordinem ad causam. *Illsung* a. 2. n. 12. dicit honestatem formalem haberi, partim per cognitionem immediatè repræsentantem probabilitatem honestatis materialis, partim per objectum repræsentatum, quod est illa probabilitas honestatis materialis, ita ut dictamen reflexum non constituat, sed pro objecto habeat honestatem formalem: quidquid sit de hoc, saltem videtur admittendum, quòd honestatem formalem constituat etiam actio per dictamen reflexum directa.

Inst. 1. Si ad actionem honestam non requiratur 395 iudicium etiam de honestate objectiva & materiali actionis, explicari non poterit, quomodo conscientia speculativè erronea aliquando sit practicè vera, quia qui non iudicat, non errat. *Conf.* Nam ideo tenemur inquirere in honestatem materialem, ut de ea feramus iudicium, ita *Erentbr.* a. 1. & 2. *R.* n. seq., sæpe enim formaliter elicitur ejusmodi iudicium erroneum, & tum conscientia est speculativè formaliter erronea: quòd si formaliter non eliciatur iudicium speculativum erroneum, sed tantùm iudicium de motivo gravi & de probabilitate talis opinionis, tum adest æquivalenter ejusmodi iudicium erroneum, quia ex vi præsentis motivi prudenter elici posset, uti n. 393. dictum est. *Ad Conf.* Ideo tenemur inquirere in honestatem materialem, ut feramus iudicium vel formaliter vel æquivalenter de ea, formamus autem æquivalenter, quando iudicamus probabile esse, quòd objectum sit materialiter honestum, quia hoc iudicio habito possemus habere

habere illud formale iudicium de honestate materiali, uti sæpe dictum est.

396 *Inst. 2* Famulus hominis tenetur attendere, ne per actionem suam causet suo domino damnum etiam materiale tantum, ergo servus Dei multò magis, ne committat peccatum materiale, & ponat obiectum reipsa displicens Deo, ergo tenetur attendere, quid verè & reipsa placeat Deo, ergo & tenetur sequi illud, quod iudicare potest esse verisimilius. *R. n. ult. conseq.*, nam fatemur adhibendam diligentiam mediocrem & humanam pro dignoscenda veritate & cavèda materiali offensà Dei, majorem autem aut exactissimã dicimus esse tantum de consilio: quando autem eò pervenimus, ut sciamus non posse certò comperiri veritatem, quia nempe scimus pro utraque parte esse motiva gravia, negamus nos obligari ad sequenda verisimiliora, alioqui eodem argumento probabo nos teneri ad tutiora. Adde, quòd Deus magis velit caveri peccatum formale, quàm materiale; è contrà homo ob indigentiam & imperfectionem suam magis vult caveri damnum suum materiale, quàm peccatum formale famuli, ergo inter Deum & hominem est manifesta disparitas, quoad actionem materialiter offensivam & materialiter damnosam.

397 *Obi. 5* Sequens probabilem non formato iudicio, an sit vera aut falsa, promiscuè eligit non minus falsum quàm verum, & reipsa dicit, *quid interest, sine verum an falsum, & consequenter sine licitum an illicitum? ad hoc non teneor attendere, dummodo sciam esse probabile;* quæ dispositio animi est pessima, ita *Alfaro. R. n. totum ass.*, sic enim hoc operamur, ut non essemus hoc operaturi, si sciremus esse falsum & illicitum: nec negligimus inquirere in veritatem, sed postquam inquisivimus, & quia post inventas

inventas utrimque rationes graves certi sumus nos non posse veritatem certò rescire, dicimus licere utramque partem.

Q. 51. Si motiva utrimque sint æquè probabilia, 398
an intellectus possit per voluntatem applicari ad assentiendum huic potius quàm illi parti. R.

§. I. Si fit materia facti, *Carden.* in I. crisi d. 6. n. 80. dicit intellectum non posse saltem prudenter à voluntate applicari ad assentiendum alterutri parti, sed debere manere positivè dubium & suspendere omnem assensum, uti si tres dicant Petrum fuisse in foro, & alii tres æqualis auctoritatis dicant eodem tempore fuisse domi, intellectus neutri parti prudenter credet, quia hæc motiva videntur se mutuò elidere, uti pluribus contendit idem *Carden.* d. 41. à n. 304. Quod verum videtur, si utraque pars dicat se scire & vidisse, ob rationem datam n. 243. De cætero, si motiva se directè non elidant, uti si pars una dicat se putare, quòd fuerit in foro; & pars altera, se putare, quòd fuerit domi, habeatque utraque prudentem rationem id putandi, non elident se mutuò hæc auctoritates, uti constat ex dictis n. 263., cum fundent se in diversis rationibus bonâ fide & invincibiliter agnitis tanquam probabilibus, ergo utrumque etiam poterit mihi fieri probabile, ideòque poterit intellectus meus in hac materia facti, quod poterit in materia juris, uti rectè *Banholtzer* n. 14. & *Tambur.* in Decal. l. 1. c. 3. §. 3. n. 11., nullam enim video disparitatem. *Nec obstat*, quòd testes contrarii nihil probent, nam id tantùm tenet pro foro externo, in quo si plenè non probetur delictum, reputatur nullum. *Conf.* Nam si ex scripto soleam confiteri absque errore, legerimque peccata, uti soleo, inter quæ fuerit mendacium, prudenter iudico me illud esse confessum, quia ex communiter contingen-